

Przysposobienie małoletniego według polskiego systemu prawnego

Przysposobienie małoletniego, popularnie znane jako adopcja, jest jedną z najważniejszych instytucji prawa rodzinnego, której celem jest zapewnienie trwałej opieki dziecku pozbawionemu odpowiedniego wsparcia ze strony rodziców biologicznych.

1. Wprowadzenie

Przysposobienie jest instytucją, która pozwala dziecku zyskać nową rodzinę, zapewniając mu opiekę, wychowanie oraz bezpieczeństwo emocjonalne.

W polskim prawie jest ono uregulowane przede wszystkim w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym z 1964 r. i ma charakter trwały. Wprowadzenie do rodziny adopcyjnej małoletniego rodzi skutki zbliżone

do pokrewieństwa biologicznego, a jego głównym celem jest zapewnienie dobra dziecka.

2. Podstawy prawne przysposobienia

Przysposobienie uregulowane jest w art. 114–127 Kodeksu rodzinnego i opiekuńskiego. Podstawy formalne znajdują się również w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a także w aktach międzynarodowych, takich jak Konwencja o prawach dziecka czy Europejska konwencja o przysposobieniu dzieci.

Polska konstytucja (art. 72) kładzie nacisk na ochronę praw dziecka i uznaje jego dobro za najwyższą wartość, która musi być respektowana w każdym postępowaniu dotyczącym małoletnich.

3. Rodzaje przysposobienia

Prawo polskie wyróżnia trzy formy przysposobienia:

- Przysposobienie pełne – dziecko zostaje całkowicie włączone do nowej rodziny, a więzi z biologiczną rodziną zostają zerwane. Przysposobienie to może zostać uchylone w wyjątkowych sytuacjach.
- Przysposobienie pełne nierozwiązywalne – ma charakter nieodwracalny. Dziecko przyjmuje nazwisko rodziców adopcyjnych i nabywa pełnię praw i obowiązków rodzinnych.
- Przysposobienie niepełne – ogranicza skutki prawne wyłącznie do relacji między dzieckiem a przysposabiającym, bez wpływu na relacje z rodziną naturalną. Obecnie stosowane bardzo rzadko.

4. Przestanki przysposobienia małoletniego

Aby doszło do przysposobienia, muszą zostać spełnione określone warunki:

- dobro dziecka musi tego wymagać,
- kandydat na rodzica adopcyjnego musi posiadać pełną zdolność do czynności prawnych,
- musi istnieć co najmniej 18-letnia różnica wieku między przysposabiającym a przysposabianym,
- kandydaci muszą być osobami o odpowiednich predyspozycjach wychowawczych i materialnych.

Wymagana jest również zgoda dziecka (jeśli ukończyło 13 lat) oraz zgoda rodziców biologicznych (chyba że są ich pozbawieni władzy rodzicielskiej).

5. Procedura przysposobienia

Postępowanie w sprawie przysposobienia odbywa się przed sądem rodzinnym właściwym ze względu na miejsce zamieszkania dziecka. Procedura obejmuje:

- złożenie wniosku o przysposobienie,

- opinię ośrodka adopcyjnego,
- przeprowadzenie wywiadu środowiskowego,
- wysłuchanie dziecka (o ile jego rozwój na to pozwala),
- wydanie orzeczenia sądu o przysposobieniu.

6. Skutki prawne przysposobienia

Skutki przysposobienia obejmują:

- powstanie więzi prawnej analogicznej do więzi naturalnej (rodzice – dziecko),
- nadanie nazwiska rodziców adopcyjnych,
- pełnię praw i obowiązków wynikających z władzy rodzicielskiej,
- możliwość dziedziczenia wzajemnego (jak w rodzinie biologicznej),

- zerwanie więzi prawnych z rodziną biologiczną (z wyjątkiem przysposobienia niepełnego).

7. Dobro dziecka jako zasada nadrzędna

Dobro dziecka stanowi nadrzędny cel każdego postępowania o przysposobienie. Sąd ocenia, czy przysposobienie zapewni dziecku lepsze warunki wychowawcze, bezpieczeństwo emocjonalne, stabilność i szanse na prawidłowy rozwój. Instytucja ta nie może być realizowana wyłącznie w interesie osoby dorosłej.

8. Rola ośrodków adopcyjnych

Ośrodki adopcyjne odpowiadają za:

- rekrutację i kwalifikację kandydatów na rodziców adopcyjnych,
- przygotowanie ich do roli wychowawczej (szkolenia, warsztaty),
- wsparcie psychologiczne,

- nadzór nad przebiegiem przysposobienia.

Ich opinia ma istotne znaczenie w postępowaniu sądowym.

9. Problemy praktyczne i orzecznictwo

Do najczęstszych problemów należą:

- przewlekłość postępowań sądowych,
- brak kandydatów do adopcji dzieci starszych, niepełnosprawnych lub z rodzeństwem,
- nieprawidłowe przygotowanie rodzin adopcyjnych,
- formalne trudności w uzyskaniu zgody rodziców biologicznych.

Orzecznictwo sądów wskazuje, że każda sprawa adopcyjna musi być analizowana indywidualnie, z naciskiem na rzeczywiste potrzeby i dobro dziecka.

10. Wnioski

Przysposobienie małoletniego jest niezwykle istotnym instrumentem ochrony dziecka, które nie może być wychowywane przez rodziców biologicznych. Wymaga ono nie tylko sprawnej procedury sądowej, ale także wysokiego poziomu przygotowania i wrażliwości ze strony instytucji oraz kandydatów na rodziców. Dalszy rozwój tej instytucji powinien zmierzać w kierunku większej elastyczności, wsparcia rodzin adopcyjnych oraz przyspieszenia procedur, z zachowaniem najwyższych standardów ochrony praw dziecka.

Autor: Katarzyna Turbiarz

